

Ольга ВАСИЛАК,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)*

ІНКЛЮЗИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Сьогодні суспільство має значний досвід залучення дітей з особливими освітніми потребами (ООП) у заклади загальної середньої освіти (ЗЗСО). Відтак, перед педагогами закладу освіти, який реалізує інклюзивний підхід у навчанні, постає важливе завдання – здійснювати всебічний розвиток особистості дитини з ООП. Також не менш важливим є навчання дитини швидко адаптуватися до сучасного мінливого світу, знайти правильні способи вирішення різноманітних завдань і навчитися правильно їх обирати. За таких умов, учителі закладів освіти мають володіти знаннями, вміннями і навичками, а також особистісними та професійними якостями, що визначають їх готовність до роботи з дітьми з ООП в інклюзивних класах ЗЗСО. Інклюзивна компетентність є однією з ключових у палітрі професійних компетенцій сучасного вчителя ЗЗСО.

На нашу думку, для визначення змісту «інклюзивна компетентність» варто розкрити зміст самого поняття «компетентність». Так, у «Сучасному тлумачному словнику української мови» [4] та «Новому тлумачному словнику української мови» [3] дається визначення поняття «компетентний» як той, що «має достатні знання будь-якій галузі, який із чим-небудь добре обізнаний; тямущий». На основі компетентності формується ще одне визначення, а саме «педагогічна компетентність». Саме цією компетентністю має володіти сучасний учитель, щоб вирішувати поставленні перед ним завдання, працюючи з дітьми. Є чимало підходів до визначення «педагогічна компетентність», оскільки ця проблема досліджується багатьма науковцями. Є багато визначень, але можна серед них виокремити одне, в якому «педагогічну компетентність учителя» схарактеризовано як «єдність його теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності». Професійна компетентність учителя-

предметника містить базові знання з педагогіки та спеціальні знання з власного предмету і методики його викладання.

Поруч з педагогічною компетентністю не менш важливою є інклюзивна компетентність, особливо в контексті навчання дітей з ООП. Організація освітнього процесу безпечно та з урахуванням особливостей дитини є у фокусі означеної компетентності.

«Інклюзивна компетентність» тлумачиться як рівень знань і вмінь, необхідних для виконання професійних функцій в умовах інклюзивного навчання [6]. Заклади освіти з інклюзивними класами враховують потреби та можливості кожного учня, надаючи високоякісні освітні послуги. З іншого боку, М. Захарчук зазначає, що існує розбіжність між сучасними світовими тенденціями, які визнають необхідність професійної підготовки вчителів для роботи в умовах інклюзивного середовища, і тим, наскільки добре ця підготовка виконується в Україні. Дослідниця наголошує, що сьогодні українські вчителі демонструють недостатній рівень реалізації різних видів і форм професійного для роботи з дітьми з ООП [1]. У своєму дослідженні сучасного стану проблеми розвитку інклюзивної компетентності вчителя дослідниця виявила, що вона складається з наступних елементів: емпіричний, свідомоформуючий, емпатійний, почуттєво-комунікативний, контрольно-регулювальний і оцінювально-результативний [1].

З. Удич визначає інклюзивну здатність вчителя як «його психолого-педагогічну, корекційну і реабілітаційну готовність (світоглядно-теоретична підготовка) і здатність (сформованість мотивації і наявність практичного досвіду) здійснювати організацію інклюзивного середовища» [5].

А. Колупаєва вказує на те, що дії педагога та різнопрофільних фахівців, які входять до так званої мультидисциплінарної команди, повинні співпрацювати.

Ця команда спільно оцінює стан розвитку кожної дитини, розробляє перспективні та короточасні індивідуальні плани роботи з дитиною, реалізує ці плани разом з дитиною, вирішує проблеми залучення інших профільних фахівців до команди, планує додаткові послуги, аналізує результати, оцінює та всебічно покращує свою кваліфікацію у процесі роботи педагога в інклюзивному класі ЗЗСО [2].

Формуючи інклюзивну компетентність, потрібно враховувати такі критерії, як мотиваційний, когнітивний, рефлексивний, операційний [6].

Загалом, варто зазначити, що інклюзивна компетентність вчителя означає його здатність ефективно задовольняти різноманітні потреби всіх учнів, у тому числі з ООП. Для цього необхідно створити безпечне та сприятливе освітнє середовище, де кожен учень відчував би себе цінним і включеним в освітній процес, адаптувати процес навчання відповідно до індивідуальних потреб дітей і сприяти різноманітності та рівності в класі. Вчителі, які мають сформовану інклюзивну компетентність, здатні визнавати та відзначати унікальні сильні сторони та внесок кожного учня, сприяти їх розвитку та гарантувати рівні можливості для навчання та досягнення успіху усім учням класу.

Список використаних джерел:

1. Бельке І., Вдовенко І. Формування інклюзивної компетентності вчителя. 2018. URL: <https://dpsz2018.blogspot.com/2018/11/blog-post25.html> (дата звернення 22.09.2024).
2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : «Самміт-Книга», 2009. 326 с.
3. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / авт.-уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. Київ : «Аконіт», 2003. Т. 1. 874 с.
4. Сучасний тлумачний словник української мови / уклад. Л. П. Олексієнко, О. Л. Кобза. Київ : «Кобза», 2005. 544 с.
5. Удич З. І. Модель фахової підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзивного класу. *Освітній егоцентризм Георгія Філіпчука* : зб. наукових праць / упоряд.: Н. Ничкало, О. Боровік. Київ : А. М. Богданова, 2016. С. 416–417.
6. Фіголь Н. А. Інклюзивна компетентність педагога: теоретичний аспект. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки: реалії та перспективи* : зб. наукових праць. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 77. С. 199–202.